

Shooting Dogs

Shooting Dogs skildrar folkmordet i Rwanda 1994 då 800 000 människor mördades under hundra dagar – mitt framför ögonen på FN och världen som valde att titta åt ett annat håll. Filmen är baserad på verkliga händelser och skildrar folkmordet utifrån några européers perspektiv och ställer frågor om ansvar och om bilden av Afrika.

Rekommenderad för gymnasiet

EN FILMHANDLEDNING AV
CLAS ÖSTERHOLM

Handling

Det är i början av april 1994. Hutuerna har sedan trettio år förtryckt minoritetsgruppen tutsier och spänningen mellan folkgrupperna är stor. Den militanta hutumilisen Interahamwe blir allt mer aggressiv i sina aktioner mot tutsibefolkningen. Samtidigt pågår ett inbördeskrig mellan den hutudominerade regimen och rebellarmén RPF.

På den katolska skolan Ecole Technique Officiell i Rwandas huvudstad Kigali arbetar den unge engelske läraren Joe Connor. Skolan leds av den engelske prästen Christopher. På skolans område befinner sig även en belgisk fredsbevarande FN-styrka. FN:s närvaro bekymrar dock stadens hutupolitiker.

När Joe och François, som också arbetar på skolan, är ute på ett ärende konfronteras Joe för första gången av konflikten mellan folkgrupperna – bl a vid en vägspärr och när han inne i Kigali möter ett tv-team från BBC där reportern berättar om attacker mot tutsier på andra platser i landet.

Den 6 april skjuts hutupresidenten Habyarimanas flygplan ner över Kigalis flygplats. Läget i staden förvärras drastiskt, det utbryter skottlossning och skolan barrikaderar sig. Det samlas mängder av människor utanför skolans grindar som söker skydd och efter viss tvekan från FN-kaptenen släpper Christopher in dem på skolans område.

Flyktingarna berättar om en fruktansvärd grymhet som pågår i staden, om milisgrupper som skoningslöst dödar alla tutsier som kommer i deras väg – även barn.

7 april 2004. På internationella radiostationer meddelas nyheter om att det utbrutit våldshandlingar i Rwanda. Att hutuerna anklagar RPF för nedskjutningen av presidentens plan.

En grupp européer kommer till skolan för att söka skydd – och FN-kaptenen kräver att skolan ska bidra med sina faciliteter.

Flyktingarna börjar organisera sina liv på skolan och Joe hjälper till så gott han kan – samtidigt som Christopher håller gudstjänst. Vilket i Joes ögon ter sig underligt då han tycker att människorna snarare behöver mat och bränsle.

Situationen blir alltmer spänd. På Rwandisk radio förs hetskampanjer mot tutsier som liknas vid kackerlackor.

Joe beger sig iväg för att finna det tv-team han tidigare träffat, då medias närvaro kanske kan hjälpa dem. Vid en vägspärr blir Joe och tv-teamet vittne till hur milismän hugger ihjäl en man. Bland dem finns även François med en blodig machete i handen. De åker vidare och stannar vid en plats där fotografen filmar några mördade barn som ligger vid väggkanten. Tillbaka i skolan intervjuar reportern FN-kaptenen och frågar varför de inte ingrip. FN-kaptenen svarar att FN är där som fredsbevakare och endast får ingripa om de själva blir angripna.

Christopher förlöser ett barn och tar senare bilen för att köpa medicin till spädbarnet som insjuknat. På vägen tillbaka besöker han några vänner – men till sin förskräckelse finner han dem brutalt mördade. När Christopher är tillbaka i skolan förklarar FN-kaptenen att de måste börja skjuta hundarna – de äter av liken och börjar bli ett sanitetsproblem. Christopher blir ursinnig. Varför tar inte FN hand om det verkliga hälsoproblemet – milismännen med machetes?, dundrar han.

En fransk armékonvoj anländer för att evakuera européerna, men Joe och Christopher stannar kvar. Desperata flyktingar börjar fly skolområdet men de hinns upp av milismän och huggs ned med machetes.

FN-truppen får order att dra sig tillbaka och lämna rwandierna på skolområdet. Joe fattar det svåra beslutet att följa med FN-konvojen och det bli ett smärtsamt avsked med en besviken

Marie, en av eleverna på skolan. Som en förtvivlad sista utväg ber en talesman för flyktingarna att FN-kaptenen och hans soldater ska skjuta alla flyktingar. De blir hellre skjutna än ihjälhuggna med machetes, förklarar han. Jag är ledsen, jag kan inte hjälpa er, är det enda kaptenen kan svara.

Christopher stannar på skolan och beslutar att i all hast smuggla ut barnen, däribland Marie, genom att gömma dem i pickupen. Precis när de gett sig iväg går milisen till anfall mot skolan. Christopher stoppas vid en vägspärr och blir skjuten. Marie och barnen hinner fly.

Fem år senare när Joe jobbar som lärare på en internatskola i England kommer Marie på besök. På hennes fråga varför han övergav dem, svarar han: "Jag var rädd för att dö."

En textskylt förklarar att 2 500 Rwandier övergavs av FN på Ecole Technique Officiell och mördades av extremistisk milis.

Hur kunde det hända?

Vidden av konflikten mellan folkgrupperna blir uppenbar för Joe först när hans vän, François, förklarar situationen. Han är hutu och ur hans perspektiv vill tutsierna återigen göra hutubefolkningen till slavar. När Joe försöker få honom att inse att detta bara är propaganda, svarar François att om tutsierna kan mörda vår president då är ingen hutu säker. Vi måste skydda oss eller dö.

De två folkgrupperna hutuer och tutsier delar gemensamt språk, gemensam kultur och historisk bakgrund. Skillnaderna mellan dem har sin förhistoria i ett feodalt klassystem med jordbrukande hutustammar och en minoritet styrande boskapsägande tutsier. Tutsierna grundade ett kungadöme och i slutet av 1800-talet tillföll Rwanda Tyskland. Efter Tysklands nederlag i första världskriget blev området ett belgiskt protektorat.

Att det skulle finnas etniska biologiska skillnader mellan folkgrupperna är en konstruktion skapad av kolonialmakterna. Kolonialisatorerna favoriserade de mer välbärgade tutsierna, som ansågs vara mer "europeiska" till utseende och värderingar – något som helt är baserat på godtycke. Följden blev att hutuerna utsattes för hård diskriminering av den belgiska kolonialmakten.

När hutumajoriteten återfick makten under självständighetsprocesserna i slutet av 1950- och början av 1960-talet såg hutuerna sin chans att hämnas tutsibefolkningen för årtionden av förtryck. Under åren som följde på självständigheten 1962 flydde hundratusental tutsier och tusentals mördades. Samtidigt bildades i Uganda gerillaarmén Rwandas Patriotiska Front, RPF, bestående av exiltutsier i kampen för att störta den rwandiska regimen.

Den utlösande faktorn för folkmordet blev nedskjutningen av president Juvénal Habyarimanas flygplan den 6 april 1994. Ingen vet vem som låg bakom men det blev en välkommen ursäkt för extremisterna att inleda massakrerna på tutsierna.

Det sker idag en demokratisk utveckling i Rwanda men man har fortfarande stora problem med ekonomi, fattigdom och krig som återstår att lösa innan man når verklig demokrati.

Mellan april och juli 1994 dödades 800 000 rwandier i folkmordet. Världen svek den rwandiska befolkningen den där våren 1994 vilket också *Shooting Dogs* på olika vis tydliggör. Den belgiska FN-truppen som är stationerad på skolan får iklä sig rollen som det världspolitiska sveket. Christopher har hela tiden en förhoppning om att FN ska kunna hjälpa, att deras närvaro är en garant för en lösning på situationen. Men det ska visa sig att så inte är fallet. Vid upprepade tillfällen ställs FN-kaptenen inför

frågan varför de inte gör något. Och alltid kommer han med samma svar, att FN är där som fredsbevakare och endast får ingripa om de själva blir angripna.

Västvärldens svek och omänskliga behandling av rwandierna kulminerar i filmen när den franska armékonvojen anländer till skolan för att endast evakuera européerna, samt när FN-truppen lämnar skolan och rwandierna i händerna på Interahamwe-milisen och en säker död.

Idag vet man att ett internationellt ingripande hade kunnat förhindra folkmordet. FN, Belgien och Frankrike hade information om att situationen i Rwanda var på väg att förvärras. Vissa media rapporterade tidigt om vad som skedde. Men trots det ingrep ingen – mycket tack vare att situationen i Rwanda inte klassificerades som ett folkmord. För hade det varit ett folkmord så hade – precis som reportern i filmen poängterar för FN-kaptenen – FN varit tvingade till att ingripa enligt en FN-konvention från 1948.

I filmens slutscener visas dokumentära bilder från en presskonferens där USA:s regeringstaleskvinna Christine Shelley svävande försöker svara på frågan varför västvärlden och FN inte klassat händelserna i Rwanda som folkmord. Detta blir filmens anklagelseakt mot FN och dess medlemsländer då avsnittet parallellklippas med filmbilder på mördade kroppar på Kigali-gator.

- Diskutera hur situationen i Rwanda kunde uppstå. Hur kunde en hel värld vända ett land ryggen samtidigt som nära en miljon människor massakrerades? Värderas folk och nationer olika på den internationella storpolitikens arena? I så fall – vad är det som gör att vissa länder får större uppmärksamhet än andra?

- Diskutera vad det är för mekanismer som kan få människor att massakrera en medmänniska, sina landsmän, sina grannar? Alla rwandier blev på något sätt direkt berörda av folkmordet. Att så många deltog i massakrerna berodde delvis på att om man vägrade hotades man till livet. Det kollektiva trycket blev enormt och skapade också en situation där alla var skyldiga men ingen blev enskilt ansvarig. Det är lätt för oss att här i det trygga Sverige att döma deras handlande – kan vi egentligen göra det?

Ett europeiskt perspektiv

Shooting Dogs är en historia om en händelse i Afrika berättad ur ett europeiskt perspektiv. Filmen är inspelad på plats i Rwanda och många i teamet var rwandier som själva upplevde folkmordet. Men i handlingen framställs de mest som ett kollektiv där eleven Marie blir publikens enda egentliga identifieringsobjekt – mycket tack vare hennes nära relation till Joe och Christopher.

Det är genom framförallt Joes ögon vi tar del av händelseutvecklingen. Joe får symbolisera västvärldens aningslösa förhållande till Afrika. Han säger vid ett tillfälle att han kom till Rwanda för att växa som människa och för att kunna hjälpa – att få en möjlighet att kunna påverka världen. Inledningsvis brinner han av entusiasm men tvivlar ju längre tiden lider på sin roll och sina möjligheter.

Joe ställs mot den ärrade katolske prästen Christopher. Han känner säkert igen sig i Joes entusiasm och naivitet – men trettio år på den afrikanska kontinenten, med kolonialismens och fattigdomens konsekvenser in på huden har satt sina spår och tårt på hans förhoppningar. Utbrottet av folkmordet blir droppen som får Christopher att tappa tron på framtiden. Han säger vid

FILMHANDLEDNING

ett tillfälle: Jag har tillbringat 30 år på den här kontinenten, och det enda vi hade var hoppet. Nu är det slut till och med på det.

- Diskutera karaktärerna Joe och Christopher. Vilka är de? Vad har de för förhållningssätt till den uppkomna situationen?
- Diskutera filmens perspektiv. Är det ett problem att det är vita i huvudrollerna i en historia om det rwandiska folket? Vad ger filmen för bild av rwandierna?
- Vi gör alla våra val i livet – det kan handla om triviala vardagsbestyr eller stora livsavgörande val. Men att bli utsatt för det som Joe och Christopher ställs inför – ett val mellan liv och död – är naturligtvis en extrem situation som är närmast omöjlig att sätta sig in i. Men den kan fungera som en utgångspunkt för en diskussion kring offer och skuld. Kan man någonsin fördöma Joe för att han överger skolan? Kan man förstå Christophers val? Kan man förstå den besvikelse Marie känner inför Joes beslut?

Medias roll

Under händelserna i Rwanda fanns media på plats, men trots det hamnade folkmordet vid sidan av den politiska och mediala agendan. I *Shooting Dogs* illustreras medias roll av det brittiska tv-team som Joe kommer i kontakt med. Joe inser att medias närvaro trots allt kanske kunde hjälpa dem ur den hopplösa situationen på skolan – han utgår från det faktum att en konflikt som inte bildsätts i media inte existerar. Men det krävs att tv-teamet får reda på att det finns 40 européer som gömmer sig på skolan för att få dem intresserade att rapportera därifrån – de 1 500 rwandiska flyktingarna är inte tillräckligt hett stoff.

Vid ett tillfälle berättar tv-journalisten för Joe att hon bevakade kriget i Bosnien. Att jobba där var ”Great – det bästa jobb jag gjort. Jag grät varenda dag”. Men sen förklarar hon att i Rwanda har hon däremot inte gråtit. Men hennes analys av detta är inte att hon blivit ”immun” – det är värre än så. I Bosnien var det ”vita” som dog, i Rwanda är det bara ”ytterligare en död afrikan”.

En av anledningarna till att medias bevakning inte nådde ut och skapade opinion kan vara bristen på kunskap om vad som egentligen pågick, vad de bakomliggande orsakerna var, och därför inte kunde skapa förståelse. För att en händelse ska få utrymme i media ska den helst kunna passa in i den dramaturgiska mall som media arbetar efter – helst med en tydlig konflikt mellan en ”ond” och en ”god” part.

- Diskutera medias bevakning av Rwanda och andra konflikter. I dag pågår det ca 30 krig och väpnade konflikter i världen. En av dessa är konflikten i Darfurprovinsen i Sudan som FN kallar världens just nu största humanitära kris. Studera hur detta bevakas i massmedia.
- Diskutera vad journalisten menar när hon säger att hon inte blir berörd på samma sätt i Rwanda som i Bosnien. Är det enbart ett utlåtande från en förhårdad och cynisk journalist – eller kan hennes uttalande även överföras på oss? Varför tenderar vi att skjuta katastrofer långt borta – och då i synnerhet från tredje världen – ifrån oss? Bryr vi oss inte? Betyder avståndet och kulturella skillnader att empatin minskar?
- Vid ett tillfälle ser vi hur tv-teamet stannar sin bil för att filma några mördade barn som ligger vid vägkanten. Reportern vill

absolut att fotografen ska filma kropparna, trots att han säger att det finns ingen som vill se dessa fruktansvärda bilder. Vad har journalister för ansvar i skildringar av krigs- och katastrofhändelser? Kan man visa vad som helst i bild? Var går gränsen mellan sensationslystnad och medmänsklighet?

- Afrika är en enorm kontinent med 54 stater, vitt skilda folkgrupper och geografi. Men den bild vi får genom media av Afrika är ofta endimensionell med reportage om krig, svält och naturkatastrofer. Vad får eleverna för associationer när de tänker på Afrika? Studera tv-program och dagstidningar och diskutera vad det är för bild av Afrika medierna förmedlar? Finns det motbilder?

Mer information

www.unhcr.se På UNHCR:s (FN:s flyktingkommissarie) hemsida finns information om Rwanda och Darfur.

www.nai.uu.se Nordiska Afrikainstitutet bedriver vetenskaplig forskning om Afrika.

www.lakareutangranser.se Information om folkmordet och Rwanda idag.

www.redcross.se Röda Korset. Information och debattinlägg om Rwanda och Darfur.

www.pulitzer.org Artikelserie av den år 2005 Pulitzerbelönade journalisten Dele Olojede som tio år efter folkmordet återvänder till Rwanda.

Film

Hotel Rwanda (2004), regisserad av Terry George. Distr: Scanbox Entertainment. Se filmhandledning på www.sfi.se/zoom

Sista hunden i Rwanda (2006), en kortfilm av Jens Assur. Distribueras på dvd av Svenska Filminstitutet. Till dvd:n följer en informativ och klagörande text om situationen i Rwanda.

Produktionsuppgifter

Storbritannien 2005

Producent: David Belton

Manus: David Wolstencroft

Regi: Michael Caton-Jones

Foto: Ivan Strasburg

Klippning: Christian Lonk

Musik: Dario Marianelli

I rollerna

Joe Connor – Hugh Dancy

Christopher – John Hurt

Marie – Claire-Hope Whitey

Kapten Delon – Dominique Horwitz

François – David Gyasi

Tekniska uppgifter

Längd: 114 minuter

Format: Cinemascope

Ljud: Dolby Digital

Censur: Från 15 år

Svensk premiär: 28 april 2006

Distribution

Nonstop Entertainment, Döbelnsgatan 24, 113 52 Stockholm. Tel 08-673 99 86, fax 08-673 99 88 www.nonstopentertainment.com